

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

จากการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนี้ ในปัจจุบันพบว่า นอกจากหลักเกณฑ์ในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดจะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแล้ว การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ยังมีปัญหาเกิดขึ้นในทางทฤษฎีอีกด้วย โดยในปัญหาทางทฤษฎีที่เกิดขึ้นนี้ ในเบื้องต้นผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากตัวบทกฎหมาย แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ตลอดจนหนังสือและบทความทางกฎหมายซึ่งเขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และเพื่อให้ได้รายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ท่านอาจารย์ พิพัฒน์ จักรางกูร¹ ท่านอาจารย์ ประมุข สวัสดิ์มงคล² และท่านอาจารย์ ปรีชา พานิชวงศ์³ โดยสรุปความเห็นทางตำราและการสัมภาษณ์ ดังจะกล่าวตามลำดับในหัวข้อต่อไปนี้

1. ขอบเขตในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอก

นักกฎหมายมีความเห็นในเรื่องขอบเขตในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกระทบกระทบเนื่องจากการบังคับคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ แตกต่างกันเป็น 2 ฝ่าย คือ

¹อดีตรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ปัจจุบันผู้บรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และอาจารย์พิเศษผู้บรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกา ปัจจุบันที่ปรึกษากฎหมายธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานใหญ่

³อดีตรองประธานศาลฎีกา

ฝ่ายแรก มีความเห็นว่า การขอให้ปล่อยทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ กฎหมายควรบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นได้ถูกยึดไว้โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น ไม่ควรรวมถึงในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัด⁴

ฝ่ายที่สอง มีความเห็นว่า การขอให้ปล่อยทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ กฎหมายควรขยายให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดี โดยเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกนั้นสามารถอ้างสิทธิของตนที่มีในทรัพย์สินนั้นร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินดังกล่าวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ตั้งแต่ในชั้นที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัด

ในปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรกที่เห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 288 นี้ ควรให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้เท่านั้น ส่วนในความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองที่เห็นว่าควรขยายให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งมิได้เป็นลูกหนี้ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยให้บุคคลภายนอกนั้นสามารถมาร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้ตั้งแต่ในชั้นที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัด เป็นความเห็นที่ดี แต่ในกรณีนี้ การจะขยายให้ความคุ้มครองดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในทางปฏิบัติอันเนื่องมาจากการบังคับใช้กฎหมายที่ซ้ำซ้อนกัน กล่าวคือ ได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัดไว้แล้วใน

⁴ การอายัด หมายความว่า การสั่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้ ให้แก่ลูกหนี้ในคดี แต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 187/249๑)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 312 วรรคหนึ่ง^๕ ดังนั้น บทบัญญัติใน
 มาตรา 288 จึงไม่ควรให้สิทธิแก่บุคคลภายนอกร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินซึ่งตกอยู่
 ภายใต้การบังคับคดีตั้งแต่ในชั้นที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัด

2. ขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด ตามประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ยังมีความไม่ชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาว่าการบังคับใช้
 กฎหมายในมาตรา 288 นี้ ครอบคลุมในทุก ๆ กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินเพื่อ
 ขายทอดตลาดหรือไม่

ในปัญหานี้ มีนักกฎหมายให้ความเห็นแตกต่างกันเป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรก มีความเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายในมาตรา 288 นี้ ไม่สามารถนำ
 ไปบังคับใช้ได้ในทุก ๆ กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาด โดยการ
 จะใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
 มาตรา 288 จะต้องเป็นกรณีที่การยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดขึ้นจากการ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๕มาตรา 312 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลภายนอกที่ได้รับคำสั่งอายัดทรัพย์สิน
 ปฏิเสธหรือโต้แย้งหนี้ที่เรียกร้องเอาแก่ตน ศาลอาจทำการไต่สวน และ (1) ถ้าศาลเป็น
 ที่พอใจว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นมิใช่จริง ก็ให้มีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามคำสั่งอายัด หรือ
 (2) ถ้าศาลเห็นว่ารูปเรื่องจะทำให้เสร็จเด็ดขาดไม่ได้สะดวกโดยวิธีไต่สวน ก็ให้มีคำสั่ง
 อย่างอื่นใดในอันที่จะให้เรื่องเสร็จเด็ดขาดไปตามที่เห็นสมควร"

ร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น^๕ ถ้าการยึดทรัพย์สิน
 ของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุอื่น เช่น เกิดจากการร้องขอให้ศาลกำหนด
 วิธีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 มาตรา 1364 วรรคสองแล้ว ในกรณีเช่นนี้ บุคคลภายนอกผู้ถูกระทบกระเทือนจากการยึด
 ทรัพย์สินนั้นไม่สามารถมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ ดังตัวอย่างที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 2041/2525
 ซึ่งวินิจฉัยว่า "โจทก์ฟ้องจำเลยขอแบ่งทรัพย์สินมรดก ระหว่างพิจารณาโจทก์จำเลยทำสัญญา
 ประนีประนอมยอมความกัน โดยจำเลยยอมแบ่งทรัพย์สินมรดกให้โจทก์ ต่อมาการแบ่งทรัพย์สินบาง
 รายการไม่อาจตกลงกันได้ โจทก์จึงขอให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้น
 ออกขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินแบ่งกันตามส่วน การยึดทรัพย์สินในกรณีนี้มีใช่เป็นการร้องขอ
 ให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากแต่เป็นการร้องขอให้ศาลกำหนด
 วิธีการแบ่งทรัพย์สินกันระหว่างโจทก์จำเลยผู้เป็นเจ้าของรวมตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พาณิชย์ มาตรา 1364 วรรคสอง ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288" และคำพิพากษาฎีกาที่ 4040/2530 ก็วินิจฉัย
 ในทำนองเดียวกันว่า "โจทก์และจำเลยต่างมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินในกองมรดก
 ของ พ. แต่โจทก์จำเลยไม่สามารถแบ่งกันได้ การที่โจทก์ขอให้ศาลมีคำสั่งยึดที่ดินที่พิพาท
 ออกขายทอดตลาด เป็นกรณีร้องขอให้ศาลกำหนดวิธีการแบ่งทรัพย์สินกันระหว่างโจทก์จำเลย
 ผู้เป็นเจ้าของรวมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1364 มิใช่เป็นการร้องขอให้
 บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้เพราะโจทก์ก็ดี จำเลยก็ดี หาใช่
 เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288"

^๕ หมายความว่า การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี
 เพื่อดำเนินการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำ
 พิพากษานั้นไม่ปฏิบัติตามคำบังคับภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้

ฝ่ายที่สอง มีความเห็นว่า บทบัญญัติในมาตรา 288 นี้ สามารถบังคับใช้ได้ในทุกกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาด ทั้งนี้เพราะว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น แม้ว่าการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีได้เกิดขึ้นจากการร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ตาม บุคคลภายนอกผู้กล่าวอ้างว่าตนมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นก็สามารภมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้

ในปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่า การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้มิได้เฉพาะในกรณีที่การยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดขึ้นจากการร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าเจตนารมณ์อันแท้จริงของการบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ขึ้น ก็เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกเฉพาะในกรณีที่การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกนั้นเท่านั้น และถึงแม้ว่าการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีในกรณีอื่น ๆ จะไม่สามารถมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ได้ก็ตาม แต่บุคคลภายนอกนั้นก็สามารภที่จะไปฟ้องเป็นคดีใหม่ต่างหากโดยใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ได้ ทั้งนี้เพราะถือว่าการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีในกรณีอื่น ๆ นั้น ได้โต้แย้งสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกนั้นแล้ว

3. ผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด

ในหัวข้อนี้ ในเบื้องต้นผู้เขียนจะกล่าวถึงบุคคลที่ศาลฎีกาของไทยยอมรับว่าเป็นผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ทั้งนี้เพื่อนำมาสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลเหล่านั้นในบางกรณี และต่อจากนั้นผู้เขียนจะกล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ในลำดับต่อไป

บุคคลที่จะมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ กฎหมายใช้คำที่มีความหมายกว้าง กล่าวคือ กฎหมายใช้คำว่า "...บุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้..." และมีได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นบุคคลใดบ้าง แต่จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าบุคคลที่ศาลฎีกาของไทยยอมรับว่าเป็นผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินในทรัพย์สินที่ยึดนั้นเสมอไป โดยถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว บุคคลนั้นก็สามารถมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้

หลักกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ อาจยืนยันด้วยหลักกฎหมายที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 1823/2493 ซึ่งวินิจฉัยว่า ในกรณีมีผู้ลอบตัดฟันไม้สักอันเป็นไม้หวงห้ามแล้วแปรรูปโดยไม่ได้รับอนุญาต ต่อมาภายหลังบุคคลนั้นถูกเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดไม้สักเหล่านั้นเพื่อบังคับคดี ศาลฎีกาถือว่ากรมป่าไม้ซึ่งรัฐหรือแผ่นดินมอบหน้าที่ให้เป็นผู้ดูแลรักษาไม้หวงห้ามมีสิทธิร้องขอให้ปล่อยไม้เหล่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ ซึ่งในคดีนี้ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า "มาตรา 288 บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 55 ถ้าบุคคลใดกล่าวอ้างว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สินเช่นนั้น ฯลฯ" จึงเห็นได้ว่าประเด็นในเรื่องร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้น มิใช่

จะต้องวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของใคร ประเด็นมีแต่เพียงว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็น
เจ้าของทรัพย์สินนั้นหรือไม่ ถ้าไม่ใช่เจ้าของ ศาลก็ต้องสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้นไป เจื่อนไซ
แห่งการที่ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินได้นั้น ก็มีอยู่แต่เพียงในบทบัญญัติตาม มาตรา 55
การใช้สิทธิทางศาลอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น หาใช่ว่าผู้มาศาลจะต้องมีกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินสิทธิ
ในทรัพย์สินนั้นเสมอไปไม่ เช่น เจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างอื่นก็อาจสอดเข้ามาในคดีได้

กรณีเรื่องนี้ ผู้ร้องอ้างว่าผู้ร้องเป็นผู้ครอบครองดูแลป่าไม้ของรัฐ จำเลยได้สม
คบกันตัดฟันและแปรรูปไม้ที่ขึ้นในป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นการฝ่าฝืนและผิดต่อพระราช
บัญญัติป่าไม้ ทรัพย์สินที่ถูกยึดจึงไม่ใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ป่าไม้หรือที่รกร้างว่างเปล่า
เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวน
ไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 แม้จำเลยจะ
ตัดฟันไม้อันเป็นส่วนควบของอสังหาริมทรัพย์ให้กลายเป็นสังหาริมทรัพย์ เมื่อเป็นไม้ที่รัฐบาล
หวงห้ามไว้โดยกฎหมาย ไม้นั้นก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณสมบัติของแผ่นดินอยู่เช่นเดิม
ประชาชนผู้มีสิทธิได้ใช้หรือรับประโยชน์ย่อมมีส่วนได้เสียที่จะใช้สิทธินั้นทางศาล ในเมื่อปรากฏว่า
จะมีผู้ทำลายสิทธิของเขาได้ เช่นเดียวกับทางหลวงที่มีเอกชนมาปิดกั้นหรือขุดถอนเอาส่วนควบ
ของทางหลวงนั้นไป ราษฎรคนใดที่ถูกละเมิดสิทธิจะใช้ทางหลวงนั้น ก็ย่อมใช้สิทธิทางศาลได้
ดังนั้น เจ้าพนักงานที่รัฐบาลมอบให้ปกครองดูแลสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นโดยตรง ก็ย่อม
ใช้สิทธิทางศาลได้ ดูเดียวกับหน้าที่ของกรมการอำเภอต้องคอยตรวจตราทางหลวงและป่าไม้
ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 119 และมาตรา 122 ดังนั้น
กรมป่าไม้ซึ่งรัฐหรือแผ่นดินมอบหน้าที่ให้ เป็นผู้ดูแลรักษาไม้หวงห้าม ย่อมมีสิทธิร้องขัดทรัพย์สินขอ
ให้ปล่อยไม้นั้นได้”⁷

⁷ คำพิพากษาฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2493 (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2493), หน้า 1776-1777.

นอกจากคำพิพากษาของศาลฎีกาฉบับนี้ที่วินิจฉัยให้กรมป่าไม้มีสิทธิมาร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้แล้ว แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในเรื่องนี้ ในครั้งต่อ ๆ มาก็ได้วินิจฉัยดำเนินตามหลักกฎหมายข้างต้น ตัวอย่างเช่น ผู้รับสัมปทานจากรัฐบาลให้เป็นผู้มีสิทธิเข้าถึงเอาไม้ในป่าตามที่กำหนดไว้แต่ผู้เดียว มีสิทธิมาร้องขอให้ปล่อยไม้ที่ถูกตัดจากป่าสัมปทานซึ่งถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ได้^๑ , ผู้ครอบครองนาที่เจ้าของนำมาประกันเงินกู้โดยผู้ครอบครองนั้นมีสิทธิตามสัญญาในอันที่จะครอบครองนาไว้เพื่อทำกินต่างดอกเบี้ยย มีสิทธิมาร้องขอให้ปล่อยนาที่ถูกยึดนั้นได้^๒ เป็นต้น

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าบุคคลผู้มีสิทธิมาร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สิน และ
2. ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึด

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลที่ศาลฎีกาของไทยยอมรับว่าเป็นผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1) ในกรณีที่บุคคลภายนอกกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองรวมกันในทรัพย์สินที่ถูกยึด โดยทรัพย์สินนั้นได้มีการแบ่งแยกการครอบครองออกเป็นส่วนแล้ว

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1824/2493

^๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 28/2506

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าบุคคลที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สิน เป็นบุคคลที่สามารถมาร้องขอต่อศาลให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 288 ได้ แต่ในบางกรณีแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ ครอบครองในทรัพย์สินที่ถูกยึดก็ตาม แต่ถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก็มี部分是เจ้าของอยู่ด้วยแล้ว ในกรณีเช่นนี้บุคคลนั้นก็ไม่สามารถมาร้องขอต่อศาลเพื่อให้ ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ ทั้งนี้ เพราะว่าประเด็นแห่งคดีในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนี้ มีเพียงประเด็นเดียวว่า ทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นเป็นของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ เมื่อทางการพิจารณาของ ศาลปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษามีส่วนเป็นเจ้าของอยู่ด้วยแล้ว ผู้ร้อง ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ก็ไม่สามารถมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ แต่ในกรณีนี้ผู้ร้องจะต้องไปใช้สิทธิ ทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 เพื่อขอให้แบ่งเงินที่ได้ เฉพาะส่วนของตนจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นต่อไป

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา ยังมีได้แบ่งแยกการครอบครองทรัพย์สินนั้นออกเป็นส่วนตัว แต่ถ้าในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งถูกยึดนั้นมี การแบ่งแยกการครอบครองออกเป็นส่วนตัวระหว่างบุคคลภายนอกกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำ พิพากษาผู้เป็นเจ้าของรวมแล้ว ในกรณีเช่นนี้ต้องถือว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สินนั้น ได้แยกขาดจากกันตามส่วนที่เจ้าของรวมแต่ละคนได้ครอบครองแล้ว¹⁰ ดังนั้น โจทก์หรือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดส่วนของทรัพย์สินที่บุคคลภายนอกได้ครอบครอง เป็นส่วนตัวแล้วนั้นไม่ได้ เพราะว่าทรัพย์สินในส่วนนั้น จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มี ส่วนเป็นเจ้าของอีกต่อไปแล้ว แต่ในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดี ปรากฏว่าเมื่อโจทก์ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินที่จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา

¹⁰ บัญญัติ สุชีวะ, "เรื่องขัดทรัพย์," นิติศาสตร์ (ธันวาคม 2513), หน้า 66.

เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินนั้นทั้งหมดเพื่อนำออกขายทอดตลาด ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้นบุคคลภายนอกกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้แบ่งแยกการครอบครองออกเป็นส่วนตัวแล้วหรือไม่¹¹ ดังนั้น เมื่อในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเช่นนี้ บุคคลภายนอกนั้นจึงต้องมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดในส่วนที่ตนได้ครอบครองเป็นส่วนตัวแล้ว ซึ่งการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลภายนอกนี้จึงควรเป็นเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

¹¹ เหตุที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติเช่นนี้ เพราะว่าการครอบครองที่เป็นส่วนตัวระหว่างบุคคลภายนอกกับจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น มีผลบังคับกันได้ในระหว่างผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองรวมกันเท่านั้น ดังนั้น เมื่อปรากฏว่าสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน บุคคลภายนอกก็ไม่สามารถยกการครอบครองที่เป็นส่วนตัวนั้นขึ้นกล่าวอ้างต่อโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อมิให้ยึดส่วนที่ตนครอบครองอยู่นั้นได้ และถึงแม้ว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยอมรับว่าตนได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นเป็นส่วนตัวจากบุคคลภายนอกจนได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองแล้วก็ตาม แต่ถ้าโจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังคงยืนยันที่จะให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินนั้นทั้งหมดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ต้องปฏิบัติตาม (สัมภาษณ์ สมชาย พงษธา, 17 ม.ค.35)

มาตรา 288¹² ไม่ใช่เรื่องการร้องขอกันส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 287¹³

2) ในกรณีของบุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1300

บุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนนั้น แนวคำพิพากษาของ
ศาลฎีกาที่วินิจฉัยในเรื่องการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลดังกล่าวนี้ยังไม่แน่นอน กล่าวคือ ใน
บางคำพิพากษาของศาลฎีกาได้วินิจฉัยให้บุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้
อยู่ก่อนนั้น มาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอกันส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446/2506 วินิจฉัยว่า "จำเลยและผู้ร้องซึ่งมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน
ได้ตกลงแบ่งแยกที่พิพาทนั้นก่อนโจทก์ฟ้องจำเลยนานแล้ว ข้อตกลงนี้ย่อมผูกมัดผู้ร้องและจำเลย
ตาม ปพพ. มาตรา 1364 โจทก์มีสิทธิบังคับคดีได้เท่าที่จำเลยมีสิทธิอยู่ในที่พิพาทนั้น ไม่มีสิทธิ
เอาส่วนของผู้ร้องมาขายทอดตลาด"

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2883/2528 วินิจฉัยว่า "ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมีหนังสือรับรอง
การทำประโยชน์ซึ่งมีชื่อจำเลย และผู้ร้องเป็นของรวม ผู้ร้องได้ครอบครองที่ดินครึ่งหนึ่ง
ทางทิศเหนือเป็นส่วนสัดมาตั้งแต่ได้รับการยกให้จากบิดา เมื่อโจทก์รับจำนองที่ดินส่วนที่เป็น
ของจำเลย โจทก์ก็ทราบว่ารับจำนองเฉพาะที่ดินส่วนที่อยู่ทางทิศใต้ ดังนั้น โจทก์จะบังคับคดี
ยึดที่ดินทั้งแปลงออกขายทอดตลาดให้ผู้ร้องกันเงินครึ่งหนึ่งที่ได้จากการขายทอดตลาดไม่ได้ ผู้
ร้องย่อมมีสิทธิที่จะให้กันที่ดินส่วนทางทิศเหนือของผู้ร้องออกก่อนขายทอดตลาด

กรณีเช่นนี้เป็นเรื่องการร้องขอกันส่วนตาม ป.ว.พ. มาตรา 287 มิใช่เป็นการ
ร้องขัดท้านัยตาม ป.ว.พ. มาตรา 288 จึงเรียกค่าขึ้นศาลอย่างคดีมีทุนทรัพย์มิได้ เมื่อศาล
อุทธรณ์เรียกค่าขึ้นศาลมาไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาย่อมสั่งให้คืนค่าขึ้นศาลขึ้นอุทธรณ์ด้วย"

มาตรา 287¹⁴ แต่ในบางคำพิพากษาของศาลฎีกากลับวินิจฉัยให้บุคคลดังกล่าวนี้มาใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288¹⁵ ซึ่งไม่ว่าบุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1300 จะมาใช้สิทธิทางศาลตามมาตราใดก็ตาม ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากคำวินิจฉัยของศาลฎีกานั้นมีผลเช่นเดียวกันคือให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึด ดังนั้น การมาใช้สิทธิทางศาลของบุคคลดังกล่าว จึงควรเป็นเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลภายนอกตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่เหมาะสม ได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" ขอบเขตในการพิจารณาของคณะกรรมการชุดนี้ จะพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นบังคับคดีเป็นหลัก แต่ปรากฏว่าในระหว่างการพิจารณานั้น คณะกรรมการพบว่า มีบทบัญญัติของกฎหมายในบางมาตรามีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังพิจารณา จึงมีความเห็นกันว่าควรที่จะได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายในบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังพิจารณา ให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน*

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2532

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 993/2514

* ปัจจุบันร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดอัตราค่าฤชาธรรมเนียมนี้ คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่อง เสนอคณะรัฐมนตรีฝ่ายสังคมและกฎหมายมีมติให้ผู้แทนกระทรวงยุติธรรมรับไปแก้ไขร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดอัตราค่าฤชาธรรมเนียมขึ้นใหม่

ในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 นี้ ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้นำมาพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่บกพร่องและไม่เหมาะสม โดยในส่วนของผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนี้ได้มีการปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบัญญัติขึ้นใหม่ ทั้งนี้โดยเห็นว่าการใช้สิทธิทางศาลในกรณีของเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ได้แบ่งแยกการครอบครองเป็นส่วนสัดและบุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนนั้น ควรเป็นเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 และการที่ศาลฎีกาวินิจฉัยให้บุคคลดังกล่าวขึ้นไปใช้สิทธิทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ซึ่งนอกจากจะทำให้การใช้สิทธิทางศาลไม่ตรงกับผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นแล้ว ยังทำให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากค่าธรรมเนียมศาลไปอีกด้วย กล่าวคือ การยื่นคำร้องขอถอนส่วนตามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 นั้น ผู้ร้องไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล แต่การยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ผู้ร้องจะต้องเสียค่าขึ้นศาลอย่างเป็นคดีมีทุนทรัพย์ เพราะถือว่าเป็นการพิพาทกันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึด โดยบทบัญญัติในมาตรา 288 ในส่วนของผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดที่ยกร่างขึ้นใหม่นี้ ได้ระบุเพิ่มเติมให้เจ้าของรวมซึ่งมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สินนั้นตามที่ได้แบ่งการครอบครองเป็นส่วนสัด และผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อน มาใช้สิทธิทางศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 288 ที่ยกร่างขึ้นใหม่ มีข้อความดังนี้ คือ

"มาตรา 288 ภายใต้บังคับมาตรา 55 บุคคลใดกล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ทั้งหมดหรือบางส่วนหรือตนเป็นเจ้าของรวมซึ่งมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สินนั้นตามที่ได้แบ่งการครอบครองเป็นส่วนสัด หรือเป็นผู้้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อน บุคคลนั้นอาจร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วแต่กรณี..."¹⁵

¹⁵สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ครั้งที่ 117-29/2534, "7 ตุลาคม 2534.

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวในบทบัญญัติของ มาตรา 288 เพราะจะทำให้บทบัญญัติในส่วนของผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดมีความชัดเจน และแน่นอน กล่าวคือ ทำให้ทราบว่าบุคคลทั้งสองประเภทนี้ สามารถมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 ได้ และยังจะทำให้ความสับสนที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลผู้อยู่ในฐานะ อันจะให้จดทะเบียนสิทธิของตนได้อยู่ก่อนนั้นหมดสิ้นไป

ในการยกร่างบทบัญญัติมาตรา 288 ขึ้นใหม่นี้ นอกจากจะแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของผู้มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดแล้ว คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังได้ยกร่างบทบัญญัติในส่วนของกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดขึ้นใหม่ โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของบุคคลภายนอกที่อาศัยช่องว่างของกฎหมายในส่วนของกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดเข้ามาในคดีเพื่อหลีกเลี่ยงหรือประวิงการบังคับคดี ซึ่งข้อความที่ยกวางขึ้นใหม่นี้มีดังนี้ คือ

"มาตรา 288 ... ให้ยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีการยึดทรัพย์สินนั้น แต่ถ้าไม่สามารถยื่นคำร้องภายในระยะเวลาดังกล่าว บุคคลนั้นอาจจะยื่นคำร้องขอเมื่อนั้นระยะเวลา เช่นว่านั้น ได้ก็ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษและได้ยื่นคำร้องขอไม่ช้ากว่าเจ็ดวันก่อนวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดไว้เพื่อการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นครั้งแรก เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย บุคคลนั้นจะยื่นคำร้องขอในภายหลังก็ได้ แต่จะต้องยื่นเสียก่อนวันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินนั้น..."¹⁷

¹⁷ สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ครั้งที่ 1176-29/34, "7 ตุลาคม 2534.

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ได้แก้ไขบทบัญญัติในส่วนของการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตั้งข้อความที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เพราะว่าการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดโดยถือเอาวันที่มีการยึดทรัพย์สินมาเป็นเกณฑ์กำหนดนั้น เป็นการทำให้ช่วงระยะเวลายื่นคำร้องขอชัดเจนและแน่นอน ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติในส่วนนี้หมดสิ้นไป และในเรื่องของระยะเวลาที่กำหนดไว้หกสิบวันนับแต่วันที่มีการยึดทรัพย์สิน และเจ็ดวันก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดไว้เพื่อการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นครั้งแรก ก็เป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการใช้สิทธิโดยสุจริตของบุคคลภายนอกที่จะร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นแล้ว เพราะว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้น ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่สุจริตย่อมจะต้องรู้ถึงการยึดทรัพย์สินนั้นและสามารถมาใช้สิทธิร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นได้ทันภายในกำหนดระยะเวลา

การกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอโดยถือเอาวันที่มีการยึดทรัพย์สินมาเป็นเกณฑ์กำหนดนี้ จะต้องคำนึงถึงโอกาสในการรับรู้ของผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่สุจริตด้วย ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเมื่อจะมีการแก้ไขบทบัญญัติในส่วนของการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด โดยถือเอาวันที่มีการยึดทรัพย์สินมาเป็นเกณฑ์กำหนดแล้ว ก็ควรมีวิธีการที่แสดงต่อบุคคลภายนอกโดยทั่วไปให้ได้รู้ถึงการยึดทรัพย์สินดังกล่าวนี้ด้วย ตัวอย่างเช่น ส่งรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นให้แก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280¹⁵ หรือปิดประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวนี้

¹⁵ มาตรา 280 บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติในภาคนี้ บุคคลต่อไปนี้ให้ถือว่ามีส่วนได้เสียในวิธีบังคับคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(1) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และในกรณีที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้องลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้น

(2) บุคคลอื่นใดที่ขอบที่จะใช้สิทธิอันได้จดทะเบียนไว้โดยชอบหรือที่ได้ยื่นคำร้องขอตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288, 289 และ 290 อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้อง เช่นว่ามานั้น เว้นแต่คำร้องขอเช่นว่านี้จะได้ถูกยกเลิกเสียในชั้นที่สุด

ไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ หรือในที่ชุมชน หรือสถานที่ราชการหรือลงแจ้งความในหนังสือพิมพ์รายวันหรือวิทยุกระจายเสียง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่แท้จริงสามารถมาใช้สิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้น ได้ทันภายในกำหนดระยะเวลา

มีปัญหาว่าการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไว้เช่นนี้ จะขัดต่อหลักในเรื่องกรรมสิทธิ์หรือไม่ ซึ่งในเรื่องกรรมสิทธิ์นี้มีหลักว่า ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิที่จะติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนได้เสมอ หลักกฎหมายดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในมาตรา 1336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีความว่า "ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย"

ในปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไม่ขัดต่อหลักในเรื่องกรรมสิทธิ์ เพราะข้อความที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ยกร่างขึ้นใหม่ในส่วนของกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้น ยังเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินสามารถเข้ามาใช้สิทธิปกป้องทรัพย์สินของตนได้ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่มีการยึดทรัพย์สิน ทั้งนี้ โดยจะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "ถ้าไม่สามารถยื่นคำร้องขอภายในระยะเวลาดังกล่าว บุคคลนั้นอาจจะยื่นคำร้องขอเมื่อพ้นระยะเวลาเช่นว่านั้น ได้ก็ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษและได้ยื่นคำร้องขอไม่ช้ากว่าเจ็ดวันก่อนวันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนดไว้เพื่อการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินนั้นเป็นครั้งแรก เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย บุคคลนั้นจะยื่นคำร้องขอในภายหลังก็ได้ แต่จะต้องยื่นเสียก่อนวันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินนั้น"

มีข้อนำพิจารณาว่าการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของหรือมีส่วนได้เสีย ในทรัพย์สินที่ยึด สามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินนั้นภายหลังหกสิบวันนับแต่วันที่มีการยึด ทรัพย์สิน เป็นข้อความที่มีหลักการซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลขยายหรือย่นระยะเวลา ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23¹⁹ หรือไม่ เพราะ ถ้าข้อความดังกล่าว มีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการขยายระยะเวลาโดยมีหลักการ ในทำนองเดียวกันแล้ว ข้อความในส่วนนี้ก็ไร้ประโยชน์ เพราะสามารถนำบทบัญญัติใน มาตรา 23 ซึ่งเป็น หลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ได้อยู่แล้ว

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่าหลักการของข้อความดังกล่าวไม่ซ้ำซ้อนกับหลักการของ บทบัญญัติในมาตรา 23 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการกล่าวอ้างว่ามีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้น กล่าวคือ ในมาตรา 23 การจะขอขยายระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดออกไปโดยอ้างว่ามี เหตุการณ์พิเศษนั้น ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ส่วนข้อความที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้ยกอ้าง มาตรา 288 ขึ้นใหม่ในส่วนของการกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนี้ เป็น กรณีที่บุคคลภายนอกผู้ร้องขอไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่ วันที่มีการยึดทรัพย์สิน บุคคลนั้นก็ยังสามารถยื่นคำร้องขอโดยอ้างว่ามีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้นเมื่อ พ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวได้ ซึ่งหลักการนี้มีลักษณะในการทำนองเดียวกันกับหลักการในเรื่อง

¹⁹มาตรา 23 บัญญัติว่า "เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่น คำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ใน ประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้น ระยะเวลาอัน แต่การขยายหรือย่นระยะเวลาเช่นนี้ให้ฟังทำได้ต่อเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษ และ ศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย"

กำหนดระยะเวลายื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ในกรณีที่มีการขาดนัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 208²⁰

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่ากรณีที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ยกร่างมาตรา 288 ขึ้นใหม่โดยมีหลักการที่แตกต่างไปจากมาตรา 23 นั้น เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นได้มากกว่าการนำบทบัญญัติในมาตรา 23 มาปรับใช้ กล่าวคือ ตามมาตรา 288 ที่ยกร่างขึ้นใหม่นี้ แม้ว่ากำหนดระยะเวลา 60 วันจะผ่านไปแล้วก็ตาม บุคคลภายนอกผู้มีสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงก็ยังสามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้น โดยอ้างว่ามีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้นอันทำให้ตนไม่สามารถมาใช้สิทธิทางศาลภายในระยะเวลา 60 วันได้ ซึ่งถ้านำมาตรา 23 มาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวแล้ว บุคคลภายนอกนั้น จะไม่สามารถมายื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งปล่อยทรัพย์สินที่ถูกยึดได้ ทั้งนี้เพราะว่าการจะอ้างว่ามีพฤติการณ์พิเศษเกิดขึ้นเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งขยายระยะเวลาตามมาตรา 23 นั้น พฤติการณ์พิเศษจะต้องเกิดขึ้นก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลา 60 วัน และการเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกสามารถใช้สิทธิทางศาลที่มากกว่าเช่นนี้ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอกผู้ถูกกระทบกระเทือนจากการบังคับคดีมากยิ่งขึ้นด้วย

²⁰มาตรา 208 บัญญัติว่า "คำขอให้พิจารณาใหม่นั้น ให้ยื่นต่อศาลภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลย แต่ถ้าศาลได้กำหนดการอย่างใด เพื่อส่งการบังคับเช่นว่านี้โดยวิธีการส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน จะต้องได้มีการปฏิบัติตามคำกำหนดนั้นแล้ว อนึ่ง ถ้าคู่ความที่ขาดนัดไม่สามารถยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้โดยพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่พฤติการณ์นั้นได้สิ้นสุดลง แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ยื่นคำขอเช่นว่านี้เมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยึดทรัพย์สินหรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธีอื่น"

นอกจากบทบัญญัติในส่วนของกำหนดระยะเวลายื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดจะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแล้ว ผู้เขียนยังพบว่ามาตรการป้องกันการประวิงคดีในเรื่องนี้ไม่สามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอีกด้วย ซึ่งปัญหาในเรื่องนี้ คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมิได้ยกรับพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในเรื่องมาตรการป้องกันการประวิงคดีการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด สามารถแยกกล่าวในแต่ละประเทศได้ดังนี้ คือ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีหลายมลรัฐ ในแต่ละมลรัฐมีหลักกฎหมายที่ใช้บังคับแก่มลรัฐของตนเอง โดยทั่วไปแล้วมาตรการป้องกันการประวิงคดีในกรณีที่บุคคลภายนอกร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดมีว่า บุคคลภายนอกจะต้องวางประกันพร้อมกับการยื่นคำขอโดยศาลจะเป็นผู้สั่งในเรื่องการวางประกัน แต่สำหรับกฎหมายในบางมลรัฐแล้ว ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้วางประกัน ในกรณีเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานั้นประสงค์ที่จะให้มีการบังคับคดีต่อไป²¹

2. ประเทศญี่ปุ่น

ในเรื่องมาตรการป้องกันการประวิงคดีการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีการร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดไม่มีผลให้การบังคับคดีนั้นระงับ แต่ถ้าในกรณีที่ศาลได้รับคำร้องขอแล้ว และเห็นว่าการยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนั้นมีมูล

²¹ American Jurisprudence, "Execution," Vol. 30., 2nd. ed., pp. 503-505.

ศาลอาจมีคำสั่งให้ระงับการบังคับคดีไว้ก่อน โดยจะสั่งให้วางประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ และถ้าในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาประสงค์ที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไปนั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องวางประกันเสียก่อน²²

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการป้องกันการประวิงคดีของกฎหมายต่างประเทศในเรื่องการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดนี้ มีวิธีการให้บุคคลภายนอกวางประกัน เช่นเดียวกับกับมาตรการป้องกันการประวิงคดีของไทย แต่มาตรการป้องกันการประวิงคดีของต่างประเทศโดยวิธีการให้วางประกันนี้จะเกิดขึ้นก่อนการงดการบังคับคดี ดังนั้น ในระหว่างการพิจารณาการขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดในชั้นศาลของต่างประเทศ จึงไม่เกิดปัญหาดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าก่อนที่ศาลจะรับคำร้องขอไว้พิจารณา ศาลควรไต่สวนในเบื้องต้นเสียก่อนว่าการยื่นคำร้องขอนั้นมีเหตุอันควรรับไว้พิจารณาหรือไม่²³ และถ้าปรากฏว่าการยื่นคำร้องขอนั้นไม่มีมูลและผู้ร้องยื่นคำร้องขอเข้ามาโดยมีเจตนาให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดำเนินไปอย่างล่าช้าแล้ว แม้ว่ามาตรา 288 จะไม่ได้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องขอวางเงินประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นโดยศาลเป็นผู้สั่งเองได้ก็ตาม ศาลก็มีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องขอวางเงินประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 30 ที่บัญญัติให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและบังคับคดีให้เสร็จสิ้นลุล่วงไป รวมทั้งการสั่งห้ามมิให้คู่ความดำเนิน

²²Eibun-Horel-SHA, "The Code of Civil Procedure 1976,"

EHS Law bulletin Series. Volume II (Japan: Tokyo Press Co; LTD).

pp. 102-103.

²³ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 21 (4)

กระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้า หรือในทางพุ่มเพื่อ
เกินสมควร²⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าปัญหาทางทฤษฎีที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการขอให้
ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 288 สามารถสรุป
ประเด็นปัญหาได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาในเรื่องขอบเขตในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลภายนอก
ที่ว่าบทบัญญัติในมาตรา 288 ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกมาใช้สิทธิทางศาลเพื่อร้องขอให้
ปล่อยทรัพย์สินซึ่งตกอยู่ภายใต้การบังคับคดีตั้งแต่ในชั้นที่ทรัพย์สินนั้นถูกอายัดหรือไม่

2. ปัญหาในเรื่องขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมายในมาตรา 288 ที่ว่าการใช้
สิทธิทางศาลเพื่อร้องขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 288 สามารถนำไปบังคับใช้ได้ในทุก ๆ กรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สิน
เพื่อขายทอดตลาดหรือไม่ และ

3. ปัญหาในเรื่องการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลผู้เป็นเจ้าของรวมในทรัพย์สินที่ได้
แบ่งแยกการครอบครองออกเป็นส่วนตัวและของบุคคลผู้อยู่ในฐานะอันจะให้จดทะเบียนสิทธิ
ของตนได้อยู่ก่อน

²⁴คมกริช วัฒนเสถียร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคบังคับคดี, (พระนคร:
สรยุทธการพิมพ์, 2510), หน้า 187.

สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาในทางทฤษฎีหรือปัญหาในทางปฏิบัติ เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวปรากฏในมาตรา 288 ที่ยกร่างขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่อย่างไรก็ดีมีข้อน่าสังเกตว่ายังมีประเด็นปัญหาอีกบางประเด็นที่ยังมิได้มีการปรับปรุงแก้ไข ดังที่ผู้เขียนได้ศึกษาพบและได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย